

VIDE UN MĒS

LAD atbalsta lauksaimniekus mākslīgo mitrāju būvniecībā

Lauku atbalsta dienests (LAD) līdz 2026. gada 30. jūnijam aicina lauksaimniekus iesniegt projektu pieteikumus atbalsta pasākumā *Mākslīgo mitrāju izveide*. To pieņemšana sākas jau 2025. gada 15. maijā. Pasākuma mērķis ir veidot valstī zaļo infrastruktūru, uzlabojot ūdeņu kvalitāti ar Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) atbalstu.

Nosacījumi ir izdevīgi – atbalsta intensitāte ir 100%, respektīvi – nav nepieciešams līdzfinansējums, tikai vēlme darīt. Lauksaimnieki viena mitrāja izveidei var saņemt līdz pat 100 000 EUR/ha. LAD Lauksaimniecības un lauku attīstības departamenta pārstrādes struktūras attīstības daļas vadītāja Sigita Mauriņa pastāstīja, ka atbalsta programma veidota, domājot par to, lai uzņēmējiem būtu iespējami vieglāk pieteikties projektam, to īstenot, kā arī pēc tam atskaitīties par paveikto.

– Pasākums ir orientēts uz lauksaim-

niekiem, kuri apstrādā laukus, ražo produkciju, bet darbības rezultātā upēs var nonākt piesārņojums. Mākslīgais mitrājs to var aizturēt, – skaidro sarunbiedre. Programma ir salīdzinoši jauna – šajā plānošanas periodā (2021.–2027. gadā) šādam pasākumam finansējums ir atvēlēts pirmo reizi. Projekta kopējais finansējums ir četri miljoni eiro. Sarunbiedre gan piebilst, ka pirms dažiem gadiem bijis ELFLA atbalsts meliorācijas sistēmu sakārtošanai, kurā tika būvēti citi elementi. Viņa spriež, ka tas bija ļoti lietderīgi. Meliorācijas jomā Latvijā vēl ir daudz darāmā, tāpēc svarīga ir katra iniciatīva, lai uzlabotu situāciju.

Kā būtisku šī projektu konkursa priekšrocību S. Mauriņa min to, ka projektus var iesniegt jebkurā brīdī. Izsludināta viena kārta, kas ilgst gadu. Protams, patīkami, ka atbalsts ir 100% no projekta izmaksām, ja vien tās nepārsniedz 130 000 eiro viena mitrāja izbūvei. Īstenošanu atvieglos 50% avansa maksājums, ko varēs izmantot projektēšanas un citu izmaksu segšanai, kas rodas, jau uzsākot

projekta īstenošanu. Turklāt ir maksimāli mazināts birokrātiskais slogs, ko rada dokumenti – pieteikums ir vienkāršs, turklāt noslēgumā galvenais, kam tiks pievērsta uzmanība, nebūs tas, vai dokumenti ir kārtībā, bet rezultāts – jābūt izbūvētam tādām mitrājam, kāds paredzēts projektā.

Kā lauksaimnieks var noteikt, ka viņam nepieciešams mitrājs? S. Mauriņa spriež, ka zemnieki, visticamāk, zina. Viņiem drīzāk varētu rasties jautājums par gatavību atteikties no zināmas zemes platības, jo, lai izbūvētu mitrāju, tam būs jāatvēr zeme, ko nevarēs apstrādāt.

Soļi, kas jāspēr lauksaimniekam, lai uzsāktu ceļu no ieceres līdz projekta īstenošanai, LAD tīmekļvietnē norādīti skaidri un saprotami. Pirmais ir ūdens kvalitātes noteikšana. Sertificētu ekspertu, kurš veiks analīzes, nodrošinās LAD. To, kā notiek paraugu ņemšana, var apskatīties platformā *YouTube*, uzmeklējot video *Paraugu ņaņemšana lauksaimniecības zemēs paredzētā mākslīgā mitrāja teritorijā*. Tālāk laboratorijā tiks pētīts, kāds ir slāpekļa, amonija un fosfora lī-

menis ūdenī lauka tuvumā. Ja kaut vai viens rādītājs pārsniegs noteikto normu, zemnieks varēs pieteikties pasākumam. Svarīgi arī tas, ka analīzes var veikt vairākiem laukiem.

Pēc tam, kad būs veiktas analīzes un lauka apsekošana dabā, eksperts sniegs ieteikumus par to, kāds mitrājs būs vispiemērotākais attiecīgajā vietā. – *Var veidot virszemes vai pazemes mitrāju – ir dažādas iespējas. Ir gadījies, ka tiek ieteikts nedaudz pāmainīt tā atrašanās vietu,* – teic S. Mauriņa.

Vienīgā sliktā ziņā ir tā, ka patlaban ir pēdējais brīdis, lai sāktu projekta īstenošanu. Kārta noslēdzas jūnija beigās, bet ierobežo tas, ka paraugus ūdens kvalitātes noteikšanai var ņemt līdz aprīļa beigām, turklāt tas jādara divas reizes ar divu nedēļu intervālu. Pēc projekta apstiprināšanas tā īstenošana jāuzsāk 12 mēnešu laikā.

S. Mauriņa teic, ka zemnieki par pasākumu interesējas, ir saņemti pieteikumi, bet šādās reizēs bieži vien vajadzīgs zināms laiks, lai informācija sasniegtu visus, kuriem tā varētu būt aktuāla. Varbūt gadījumā, ja programmā pieejamos četrus miljonus pilnībā neizlietos, tiks izsludināta 2. kārta? Pasākums noslēdzas 2029. gada 30. jūlijā, līdz ar to teorētiski laiks projektu īstenošanai ir pietiekams. To S. Mauriņa pašlaik nevar ne noliegt, ne apstiprināt. Garantijas nav.

Pašvaldībā saskata problēmas meliorācijā un ieguldīs to risināšanā

Limbažu novada pašvaldība gatavoja startēt projektu konkursā, lai saņemtu Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta (EKII) atbalstu meliorācijas uzlabošanai Skultes pagasta Ziemeļblāzmā, Limbažos un Salacgrīvā. Pieteikšanās tiks izsludināta 2026. gada otrajā ceturksnī, bet domē uzskata, ka uz daļu no 40 miljoniem eiro varēs veiksmīgāk pretendēt ar augstas gatavības projektu.

Domeš priekšsēdētājas vietnieks **Ģirts VILCIŅŠ** pastāstīja, ka atļauts iesniegt divus pieteikumus no viena novada. – *Tas sarežģī situāciju, jo ir ļoti daudz projektu, kurus mēs gribētu īstenot,* – komentē sarunbiedrs. Apzinot, kas notiek ar meliorācijas sistēmām novadā, viņš secinājis, ka problēmas ir gan pilsētās un ciemos, gan lauku teritorijās. Tās veicinājusī arī attīstība, piemēram, zemes īpašnieks, būvējot un labiekārtojot teritoriju, veic izmaiņas – kaut kur grāvi izrok, citur aizber. Vēsturiski izveidotās meliorācijas sistēmas nevajadzētu un pat nedrīkstētu šādi mainīt. Īpašnieku par to var sodīt, bet kapacitātes trūkuma dēļ būvvalde reaģē tikai gadījumos, ja tiek saņemta sūdzība. Bieži pašvaldībai atliek vien noskatīties vai vēlāk konstatēt, ka ir radīta problēma. Dažkārt tas ir tad, kad iedzīvotājs pats sūdzas par augstu ūdens līmeni pagalmā... Gan apdzīvotās pilsētās, gan laukos var notikt izmaiņas, kuru dēļ iepriekš izveidotais meliorācijas risinājums vairs nav piemērots, teiksim, ir ierīkota caurteka ar mazāku diametru, bet pieauguša ūdens apjoma dēļ to vajag nomainīt ar platāku. Citviet situāciju var ietekmēt bebrs, kura darbošanās, veidojot sistēmas, nebija iepriekš paredzama.

– *Vajadzētu aktualizēt jautājumu par pašvaldības nozīmes ūdens meliorācijas sistēmas veidošanu pilsētu teritorijās, lai mēs būtu tiesīgi kaut ko darīt. Nenosakot*

pašvaldībai nekādas tiesības un atbildību par meliorācijas sistēmām, mēs jautājumu atstājam iedzīvotāju pusē, bet viņi ar meliorācijas sistēmu privātpašumā var darīt, ko vien vēlas, – uzskata sarunbiedrs. Tiesa, zemes īpašniekam jā rūpējas par to, lai grāvis neaizaugtu un funkcionētu, bet arī tas ne vienmēr tā ir. Piemēram, varot novērot, ka iedzīvotāji grāvjos samet lapas un ābolus, bet pēc tam brīnās, ka applūst blakus esošā zemes platība. Varbūt varētu būt noderīga informācijas kampaņa, lai skaidrotu cilvēkiem, kā pašiem nezāgēt zaru, uz kura sēž?

Pašvaldībai pieder gana lielas lauksaimniecības zemes platības. Ģ. Vilciņš uzskata, ka maksimāli jācenšas tās iznomāt, jo apzinīgi saimniekotāji rūpējas par teritorijām. Lai gan par vietām, kur redzams, ka uz lauka veidojas dīķis, rodas aizdomas, ka meliorācija nestrādā pienācīgi. – *Esmu secinājis, ka šobrīd veidojas liela problēma ar meliorācijas kontrolakām, kas netiek tīrītas,* – novērojums dalās sarunbiedrs, pieļaujot, ka vissliktākā situācija varētu būt ar slēgtajām meliorācijas sistēmām. – *Agrāk bija meliorācijas pārvalde, kas tās skaloja, ar spiedienu dzenot cauri ūdeni. Tagad tas netiek darīts.* Skatoties nākotnē, Ģ. Vilciņš spriež, ka gadījumā, ja meliorācijas sistēmas netiks pienācīgi uzturētas, lauki var kļūt pārmitrināti. Šādas platības lauksaimniekiem būs diezgan grūti apstrādāt, arī mežizstrāde šādā gadījumā būs apgrūtināta. Viņaprāt, pat gadījumā, ja zemes īpašniekam nerūp vide, viņus varētu mudināt padomāt par saimniecisko izdevīgumu.

Dome vadība no savas puses mudinājusi pagastu pārvaldniekus neatstāt bez ievēribas grāvjus – piemēram, vajadzētu meklēt iespējas, lai atbrīvotos no krūmiem. Viens no risinājumiem ir atrast uzņēmēju, kurš ir gatavs pats tos novākt, lai iegūtu šķeldu. Šī procesa organizēšanu gan apgrūtinā birokrātija – krūmi ir pašvaldības kustamā manta, un, lai no tās

atbrīvotos, jārinko izsole. It kā vienkāršs jautājums var kļūt par sarežģītu un laikietilpīgu procesu.

Limbažu novads centīsies īstenot trīs meliorācijas uzlabošanas projektus, pieņemot EKII finansējumu. Pašvaldība, vadoties pēc iedzīvotāju pieprasījuma, investīcijām izvēlējusies tās teritorijas, par kurām saņemts visvairāk sūdzību, ka tur ir augsts gruntsūdens līmenis. Starp tādām vietām noteikti ir Ziemeļblāzma Skultes pagastā. Par šo teritoriju gan pieteikumu varētu iesniegt Saulkrastu pašvaldība. Nosacījumi ļauj projektu īstenot pāri novada robežām, līdz ar to vadošā partnera lomu, iespējams, šoreiz uzņemsies kaimiņi. Novadgrāvis neapstāsies ciema vidū, kur sākas citas pašvaldības teritorija.

Vēl viens pluss – Klimata un enerģētikas ministrija ir akceptējusi iespēju, ka vairākus posmus var apvienot vienā projektā. Tas ļaus pieteikt divas teritorijas Limbažos – Dūņezera masīvā un Meliorācijas un Rūpniecības ielas rajonā, kur atrodas pilsētas ražošanas uzņēmumi. Ģ. Vilciņš piebilst, ka projekts kādreizējās mazdārziņu teritorijas meliorācijas uzlabošanai savulaik jau izstrādāts, bet nav īstenots. Tas jāaktualizē. Dūņezera masīvā šis jautājums kļūst aizvien aktuālāks, jo tas pamazām no mazdārziņu teritorijas kļūst par privātmāju rajonu, kur cilvēki apmetas uz pastāvīgu dzīvi.

Meliorācijas sakārtošanai Salacgrīvā iepirkums ir noslēdzies un noslēgts līgums par projektēšanu, kas izmaksās 17 200 eiro (bez PVN). Tur pašvaldība redz iespēju atrisināt blakus Salacgrīvas

Kombinētais mākslīgais mitrājs

ostai dzīvojošo cilvēku problēmas. Pašvaldība ir pārliecināta, ka vismaz daļēji tās radījusi tieši ostas izveide. – *Kad ostas teritorijā izveidoja uzbērums, ūdens, kas iepriekš infiltrējās, tika apturēts. Teritorija ir paaugstināta un mainīts grunts sastāvs,* – stāsta Ģ. Vilciņš.

Limbažu attīrīšanas iekārtu teritorijā nule noslēgusies kombinētā mākslīgā mitrāja izbūve. *SIA Limbažu siltums* paredz, ka tas dos ievērojamu ieguldījumu vides kvalitātes uzlabošanā, īpaši pozitīvi ietekmējot blakus esošo dabas liegumu *Dūņezers*. Mitrājs kalpos gan kā bioloģiskā attīrīšanas zona, gan kā drošības risinājums avārijas situācijām. Projekts tiek īstenots ar Eiropas Savienības (ES) fondu atbalstu programmas 2.2.1.1. *Notekūdeņu un to dūņu apsaimniekošanas sistēmas attīstība piesārņojuma samazināšanai* atbalstu, tādējādi piedaloties ES vides aizsardzības mērķu īstenošanā.

Linda TAURIŅA

Life Good Water IP

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija

Integrētais projekts «Latvijas upju baseinu apsaimniekošanas plānu ieviešana laba virszemes ūdens stāvokļa sasniegšanai» (Nr. LIFE18 IPE /LV/000014 (LIFE GOODWATER IP)) tiek īstenots ar Eiropas Savienības vides un klimata programmas LIFE un Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas finansiālu atbalstu.

Rakstā paustā informācija atspoguļo tikai LIFE GoodWater IP partneru viedokli un Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildāģentūra (CINEA) neatbild par to, kā tiek izmantota šeit paustā informācija.